

fremskreden, som her antaget. Således forfølger branchen to forskellige strategier: I England, hvor miljøbevægelsen stadig er svag og miljøreguleringen mindre restriktiv, er man stemt for en udstrakt grad af national regulering. Præferencerne i Vesttyskland er anderledes. Da miljøbevægelsen er stærkere og den offentlige regulering mere striks, foretrækker man samlede vesteuropæiske løsninger, eftersom kravene bliver mildere og chancen for at udelukke grønne bevægelser fra beslutningsprocessen er større.

Også industriens finansielle betingelser samt relationerne til arbejdersiden behandles. Forholdet til den finansielle sektor er udbygget i begge lande. I England synes virksomhederne inden for den kemiske industri i højere grad at være selvfinansierende. De har dog også deres banker at støtte sig til, om end samme interdependens som i Vesttyskland ikke menes at gøre sig gældende. Der synes den såkaldte »housebank model« dog svagere end ofte antaget. Hvad fagbevægelsen angår, er den organisatorisk mere fragmenteret i England, og forhandlingssystemet er mindre udviklet.

På baggrund af dette detaljerede studie, er det ikke svært at slutte, at der i begge lande er udviklet et såkaldt »policy community« omkring den kemiske industri. Forfatterne synes i høj grad at betone de mange fællestræk, og mener, at forskellene ofte kan bero mere på former end på indhold. Det er rigtigt, at mange ligheder springer i øjnene. Men der findes jo samtidig en række signifikante forskelle, som det jo absolut også lykkes at trække frem i lyset. Hvad skyldes denne mindre slagside i bogens konklusion så? Udgangspunktet var at efterprøve, hvorvidt der var betydelige forskelle, således som det i anden litteratur ofte er fremført. I bestræbelserne på at afkræfte disse antagelser bliver de tre forfattere en smule overivrige. Dette må være tilgivet, da det lykkes at indfange et væld af såvel nationale særtræk som branchespecifikke lighedspunkter samt de vigtige internationaliseringstendenser, der nu tenderer mod at opløse førstnævnte.

Karsten Ronit

Institut for Erhvervsret og Politologi

Jørgen Albæk Jensen, *Parlamentarismens statsretlige betydning. Det parlamentariske principps betydning for forholdet mellem Folketing og regering*, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1989, 168 s.

Bogen er en licentiatafhandling fra Institut for Offentlig Ret ved Aarhus Universitet. Der er sket eller ved at ske mange nye ting i dansk parlamentarisme i den sidste lille snes år. Set fra et politologisk synspunkt er det såre velkomment at emnet tages op til fornyet statsretlig drøftelse. Bogen dækker det bredt: regeringsdannelse og -afgang, valg, mistillidsdagsordener, finanslovsforkastelse, kabinets spørgsmål, folketingsbeslutninger, prærogativer, markedsudvalgets stilling, stadfæstelse af vedtagne lovforslag mv. Den er en løbende drøftelse af statsretlig teori, politisk praksis og såkaldt »reale hensyn«, og dens konklusioner er klart ud-

fremskreden, som her antaget. Således forfølger branchen to forskellige strategier: I England, hvor miljøbevægelsen stadig er svag og miljøreguleringen mindre restriktiv, er man stemt for en udstrakt grad af national regulering. Præferencerne i Vesttyskland er anderledes. Da miljøbevægelsen er stærkere og den offentlige regulering mere striks, foretrækker man samlede vesteuropæiske løsninger, eftersom kravene bliver mildere og chancen for at udelukke grønne bevægelser fra beslutningsprocessen er større.

Også industriens finansielle betingelser samt relationerne til arbejdersiden behandles. Forholdet til den finansielle sektor er udbygget i begge lande. I England synes virksomhederne inden for den kemiske industri i højere grad at være selvfinansierende. De har dog også deres banker at støtte sig til, om end samme interdependens som i Vesttyskland ikke menes at gøre sig gældende. Der synes den såkaldte »housebank model« dog svagere end ofte antaget. Hvad fagbevægelsen angår, er den organisatorisk mere fragmenteret i England, og forhandlingssystemet er mindre udviklet.

På baggrund af dette detaljerede studie, er det ikke svært at slutte, at der i begge lande er udviklet et såkaldt »policy community« omkring den kemiske industri. Forfatterne synes i høj grad at betone de mange fællestræk, og mener, at forskellene ofte kan bero mere på former end på indhold. Det er rigtigt, at mange ligheder springer i øjnene. Men der findes jo samtidig en række signifikante forskelle, som det jo absolut også lykkes at trække frem i lyset. Hvad skyldes denne mindre slagside i bogens konklusion så? Udgangspunktet var at efterprøve, hvorvidt der var betydelige forskelle, således som det i anden litteratur ofte er fremført. I bestræbelserne på at afkræfte disse antagelser bliver de tre forfattere en smule overivrige. Dette må være tilgivet, da det lykkes at indfange et væld af såvel nationale særtræk som branchespecifikke lighedspunkter samt de vigtige internationaliseringstendenser, der nu tenderer mod at opløse førstnævnte.

Karsten Ronit

Institut for Erhvervsret og Politologi

Jørgen Albæk Jensen, *Parlamentarismens statsretlige betydning. Det parlamentariske principps betydning for forholdet mellem Folketing og regering*, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1989, 168 s.

Bogen er en licentiatafhandling fra Institut for Offentlig Ret ved Aarhus Universitet. Der er sket eller ved at ske mange nye ting i dansk parlamentarisme i den sidste lille snes år. Set fra et politologisk synspunkt er det såre velkomment at emnet tages op til fornyet statsretlig drøftelse. Bogen dækker det bredt: regeringsdannelse og -afgang, valg, mistillidsdagsordener, finanslovsforkastelse, kabinets spørgsmål, folketingsbeslutninger, prærogativer, markedsudvalgets stilling, stadfæstelse af vedtagne lovforslag mv. Den er en løbende drøftelse af statsretlig teori, politisk praksis og såkaldt »reale hensyn«, og dens konklusioner er klart ud-

trykt. Ikke overraskende er Albæk Jensen ikke enig med sine kolleger, især ikke med den københavnske Henrik Zahle, der synes mere tilbøjelig til at tillægge politiske normer statsretlig status end forfatteren (og Århus?) er. Denne polemik føler jeg mig ikke beføjet til at tage stilling til (selv om argumentationen ikke sjældent virker ret overbevisende på mig). For os politologer vilde det jo være behageligt hvis statsretsteoretikerne leverede nogenlunde entydige og identiske svar. Men sådan har det aldrig været.

Hvad jeg indtil nu har skrevet skal læses positivt: bogen er afgjort af interesse. Desværre kan jeg ikke udtrykke mig så positivt når jeg ser nærmere på den qua politolog. Litteraturlisten omfatter én, overvejende juridisk afhandling af Poul Meyer fra 1960, intet af hvad han eller nogen anden politolog ellers har skrevet, uanset at det siges (s. 16) at »statsforfatningsretten dannes og ændres i samspil med den faktiske politiske udvikling«, og uanset at vor beskæftigelse med (politiske) parlamentariske normer måske kunde have relevans som baggrundsstof. Af den politologien nærtstående historiker Tage Kaarsted nævnes alene *Påskekrisen*, intet af hvad han ellers har skrevet af relevans. Det hedder (s. 32) at et udsagn kan være »afren beskrivende, »statskundskabsmæssig« karakter; hvad end meningen er med gåseøjnene synes bemærkningen at røbe en primitiv opfattelse af hvad statskundskab er.

Det ser ud til at der ligger mere end en kantine mellem Institut for Offentlig Ret og Institut for Statskundskab. Sådan var det ikke i Max Sørensens tid. Han var en mand med vilje til at se ud over faggrænser. Det var ham der tog initiativet til at indføre statskundskaben som søsterdisciplin, og han orienterede sig omhyggeligt i det nye fags forskningsresultater. Men det er otte år siden Max Sørensen døde. Albæk Jensen takker i sit forord professor Peter Germer, der »med sin grundige og konstruktive kritik under udarbejdelsen af undersøgelsen« har været til stor støtte for ham. Hvis vi fra statskundskabsside undrer os er det altså ikke bare over en ung forskers snævre synsfelt.

Der er i bogen nogle formuleringer jeg som politolog undrer mig over. Et markant eksempel: Det hedder (s. 55) at »historiske og realpolitiske grunde« taler for »at anerkende afstemninger om finansloven som tillidsafstemninger«, idet dog »resultatet alene bygger på tre konkrete tilfælde«, hvilket er »for lidt til at fastslå en regel om at finanslovsafstemninger altid vil være tillidsafstemninger«. Hvis Albæk Jensen havde læst min afhandling om finanslovsforkastelse i dansk parlamentarisme (*Historie*, 1985, s. 56-118), vilde han vide at i hele tidsrummet ca. 1920-1983 blev et ja ved den endelige afstemning om finansloven af de »ansvarlige partier« (dvs. de fire gamle og Centrum-Demokraterne og Kristeligt Folkeparti, altså et meget stort, til tider overvældende flertal i tinget) netop *ikke* betragtet som udtryk for tillid til regeringen, ej heller for enighed i lovens indhold, men alene som udtryk for at landet skulde have en finanslov. At denne afstemning ved to lejligheder blev benyttet som en mistillidsafstemning, ændrer intet herved. At tale om finanslovsafstemninger som tillidsafstemninger er altså forkert, *også* statsretligt.

Statsretsteoretikere bør, for *statsrettens* skyld, skaffe sig det bedst mulige kendskab til foreliggende politologisk og historisk litteratur, før de skriver. Når de ikke

gør det, er det i bedste fald en dårlig vane fra deres forgængeres tid, hvor der ikke fandtes nogen politologisk forskning og kun lidt historisk af relevans for deres emner.

Erik Rasmussen
Institut for Statskundskab

Bård Bredrup Knudsen (red.), *Den nye Europa-debatten. Partiene og Norges forhold til EF mot år 2000*, Oslo: J.W. Cappelen, 1989, 487 s.

Efter den traumatiske EF-afstemning i 1972 lå EF-spørgsmålet længe politisk dødt i Norge. Optaget af den sikkerhedspolitiske udvikling i nordområderne styrkede Norge i stedet sin atlantiske (amerikanske) orientering, indtil en ny opmærksomhed over for udviklingen i Vesteuropa begyndte at slå igennem i 1980'erne, ikke mindst motiveret af frykten for udenrigs- og sikkerhedspolitisk marginalisering. Fra midten af 1980'erne kom hertil udfordringen fra det indre marked og Norges behov for at tilpasse sig dette.

Bård Bredrup Knudsen, der i indledningen præsenterer sig som en »glødende europeer« (s. 13), har selv været meget aktiv i denne og tidligere norske Europa-debatter. Hans bog rummer dels hans egne analyser af norsk Europa-politik, dels en række fremstillinger af partiers og ungdomsorganisationers EF-politik skrevet af forfattere med tilknytning til disse. Alle partier i Stortinget er repræsenteret sammen med Arbeiderpartiets og Høyres ungdomsorganisationer og Europeisk Ungdom. Partsindlæggene er naturligvis af vekslende kvalitet, men holder gennemgående et godt analytisk niveau. Som kilde til overordnede holdninger i norsk EF-politik er bogen derfor ganske fortrinlig.

Som antydnet lægger Bård Bredrup Knudsen ikke skjul på sine europæiske sympatier og dermed også på sin kritiske holdning til den hidtidige Europa-politik. Norge står efter hans opfattelse nu over for et valg mellem stigende marginalisering i europæisk og international politik på den ene side og en aktiv deltagelse i EF-samarbejdet med de omkostninger i form af mindsket formel selvbestemmelse, den medfører, på den anden. Den politiske udvikling i Norge hænger nu som tidligere sammen med den europæiske, men med en reel risiko for at blive hægtet af denne. Men samtidig ser han også tegn på ændringer i de norske Europa-holdninger i form af en mere generel europæisk identifikation, en udbredt positiv holdning til EPS, en accept af nødvendigheden af tilpasning til EF's indre marked og (mindre udtalt) en enighed om nødvendigheden af et øget vesteuropæisk samarbejde på sikkerhedspolitikkens område. Han ser også udviklingsstræk i opinionen, der kunne tyde på, at »det norske folk er kommet inn i slutfasen av en lang, men nødvendig modningsproces« (s. 480). Hans antagelse om norsk EF-medlemskab, når den interne politiske proces er kommet langt nok (s. 457), forekommer på denne baggrund plausibel nok, men tidsperspektivet er usikkert. Bredrup Knudsens forudsigelse af, at valgkampen i eftersommeren